

FETS I ANÈCDOTES DEL TEATRE A CASTELLAR (1900-1935)

ANTONI MARIA CASTELLS

A començament de segle, tots els pobles del Vallès que passaven dels tres mil habitants eren considerats grans. I si, a més, eren veïns d'alguna ciutat important, el comerç i la indústria hi arrelaven fàcilment. En aquella època, Castellar ja havia assolit els quasi tres mil cinc-cents veïns. Tot i que no podia dir-se que fos un poble industrial, sí que era un poble pròsper, on la gent era amiga de l'«anar tirant».

Igual que ara, als castellarencs els agradava divertir-se; aleshores, però, no hi havia ràdios, ni teles, ni cinemes i la diversió es limitava a la ballaruga que organitzaven les societats recreatives del seu temps. A les grans diades venien orquestres de fora i la resta de festes eren amenitzades per orquestrines i piano. En alguna sala fins i tot hi havia piano de maneta —el conegut «manubrio»— on acostumaven a canviar sovint el repertori per estar al corrent dels nous balls. L'afecció al teatre era ben estesa entre ells; prova d'això és que hi havia dos o tres grups d'aficionats a representar-ne, entre ells, l'aplaudit grup del Centre Castellarenc.

Aquell estol de joves, l'any 1900 van representar amb bon èxit *La flor de la muntanya* —original de Ramon Bordas i Estragués—; els germans Sebastià i Josep Sellent, Sebastià Girbau, Pujol, Ventura, Malla, Sellarés, A. Solà, Daví Vives, Casals, Fumador, J. Pascuet, Vila, Alavedra, Benasco, Bernadet, Marcè, Bayó, Valls, Marra, Vergés, Montañà, el «Noi Xic», eren dirigits pel Sebastià Sellent, qui s'acredità com a bon director d'escena, fins a l'extrem que en segons quines obres els feia pintar les soles de les sabates perquè semblessin noves.

Segons les nostres informacions, aquest grup va representar les següents obres:

1901

- *La Falç* (1878), de Francesc Pelagi Briz.
- *Las dos madres*, de M. Pastorfido, on per primera vegada actuà a Castellar la gran actriu Maria Morera.
- *A la prevenció, Una dona a la brassa*, d'Eduard Aulés i Garriga.
- *Sebas al cap*, de J. Roig.

1902

- *Les joies de la Roser* (1866), de Frederic Soler (Pitarra).
- *Honra, pàtria, amor*, de J. Ubach.
- *La fornarina*, de Francisco de Retes.

*Entrada del Centre Castellarenc.
Davant la porta (amb barbes), el senyor Benasco, pare*

- *Les relíquies d'una mare* (1866), de Antoni Ferrer i Codina.
- *Les heures del mas* (1869), de Frederic Soler (Pitarra).
- *Un niu de raons*, de Ramon Bordas i Estragués.
- *La capseta de petons*, de Lluís Millà i Gàcio.
- *Lo sant Cristo gros* (1889), d'Eduard Aulés i Garriga.

1903

- *La pubilla de Coixas*, de Francesc Xavier Godó i Llorens.
- *Lo full de paper* (1878), de Pere Antoni Torres i Jordi.
- *Flor de un dia* (1851), de Francesc Camprodon i Lafont.

1904

- *La fantasma de Sant Telm, Estofat a la catalana*, de Masriera.
- *Lo contramestre*, de Frederic Soler (Pitarra).

1905

- *La banda de bastardia*, amb les actrius Alegret i M. Morera.
- *Lo bordet* (1886), del terrassenc Josep Roca i Roca, amb M. Morera.
- *La resclosa*, d'Ignasi Iglésias i Pujades.

I ÈPOCA (1900-1935)

— *D. Juan de Larruza o el justicia de Aragón*, de Luis M. de Sarra.

1906

— *Don Juan Tenorio*, de Zorrilla, representada amb tots els ets i uts que necessita l'obra.

1908

— *Un capitán de negreros*, *Un tigre de Bengala*, *Sancho García o el vencedor del moro*, *Jordi Erin* (episodi dramàtic), *El coro dels ben plantats*.

— *Lo liri d'aigua*, de Frederic Soler.

— *El cor i l'ànima* (1894), de Francesc X. Godó i Llorens.

— *Sense sogre*, d'Eduard Aulés i Garriga.

— *Gallina vella fa bon caldo*, d'Antoni Ferrer i Codina.

1909

— *El cor del poble* (1902), d'Ignasi Iglésias.

— *La mare* (1907), de Santiago Rusiñol.

— *Jordi Erin*, de Josep Burgos.

— *La família Picarol* (1907), d'Antoni Saltiveri i Vidal.

Com a incís reproduïm una breu informació sortida a la revista *Laletània* del dia 12 de gener de 1908, en la qual s'hi llegeix una sucosa crònica teatral: «Centre Castellarenc: Per cap d'any tingué lloc al Centre la representació de la comedia castellana *Un capitán de negreros*. Aquesta producció no té un argument gaire nou y adoleix del greu defecte de que tot acaba ab amors, secuestraments, etc., etc. Per final representaren *Un tigre de bengala*, y no faig ni dono lo paré perquè l'argument no m'agrada. La gent se gelava y.s bufava.ls dits... eran molt pocs». Per la *Laletània* podria deduir-se que durant l'hivern a Castellar es feien representacions cada quinze dies.

Durant l'estiu del 1910, va venir a estiuejar a Castellar el senyor Manuel Folch i Torres, escriptor i comediògraf, i fou ell qui agrupà els afeccionats al teatre del Centre Castellarenc per a constituir l'Esbart Teatral, que anà ampliant-se a mesura que passaren els anys.

El flamant Esbart Teatral, nascut del planter d'actors que havia estat l'elenc d'afeccionats del Centre, s'acabava d'estrenar. D'aquests primers anys, ja podem explicar-ne alguna anècdota. Ja se sap que en el món del teatre sempre passen facècies i, pel que fa a l'Esbart, van trobar la seva en un espectacular final d'acte d'un conegut drama. L'obra finalitzava en el moment en què un tren es posava en marxa; per aconseguir això, damunt dels decorats hi col·locaren un gros paper amb una màquina de tren pintada, que els tramoistes subjectaren

amb llistons sobre un trasto amb rodes a fi de poder-la moure. El final de l'escena consistia en fer baixar el teló a poc a poc mentre la màquina de tren entrava a l'escenari. La peripècia fou que el teló va encallar-se i la màquina no va deixar d'avançar, de manera que els espectadors van poder veure com el Víctor Valls l'empenyia fins al mig de l'escenari. Vés per on, una escena molt trista d'un final de drama acabà amb grans rialles que ajudaren a fer baixar el teló de cop.

Fundadors de l'Esbart Teatral (1913). D'esquerra a dreta, asseguts: Antoni Solà (el Ton Sampere), Sebastià Sellent (el barber), Manel Folch i Torres (escriptor, estinejant), Ricard Benasco (fill del Geroni), Pere Girbau (el Peret pintor). Primera fila, drets: Josep Maria Agustí (de Cal Juliana), ? als preguntats ningú no recorda el seu nom, Joan Daví (del Passeig), Josep Casals (el sastre), J. Brossa (de Cal Taberneta), Lluís Vall (en Sellent), Pere Valls (el Nas-ratat), Marià Romeu (en Robert); segona fila, Joan Rius (el noi de la Rosa de Cal Tino), Llorenç Rocavert (el Tristeta), Vicentó Rocavert (el Vicentó), ? un que va marxar a Amèrica i no sabem el seu nom, Josep Pineda (en Pepet dels diaris), i J. Viñas (el Medí)

A la representació de *La germaneta*, escrita el 1912 per Manuel Folch i Torres i dirigida per ell mateix, hi actuava la nena M. Teresa Solà en el paper de «la Balbineta». Aquesta nena, avui àvia de deu nets, és la primera castellarenca que actuà a l'Esbart Teatral. Això passava el mateix any 1912, i recordem que l'entrada i cadira costava 50 cèntims.

El 26 de desembre del 1914 s'estrenà *A sang i foc*, també de Manuel Folch i Torres. L'obra era a benefici dels nens belgues que havien quedat orfes a causa de l'esclat de la Primera Guerra Mundial, i recordava el moment en què l'Exèr-

Representació de l'obra *A sang i foc* (1914)

cit alemany invaïa Bèlgica «a sang i foc». L'obra fou dirigida pel mateix autor i el decorat fou fet per l'escenògraf Antoni Ros i Güell.

Des del 1917 fins a començament de 1929, després de consultar l'Arxiu d'Història de Castellar, els col·leccionistes de programes i preguntar a vells amics del teatre, no hem aconseguit trobar dades de cap actuació, la qual cosa fa suposar que no n'hi va haver.

Els últims mesos de 1929, Antoni Girbau i Marià Romeu, supervivents del primitiu Esbart Teatral, junt amb d'altres afeccionats al teatre, emprengueren la tasca de fer-lo reviure. La reorganització fou fàcil, posaren fil a l'agulla i de seguida es formà un nou elenc de bons afeccionats en el marc de l'Ateneu Castellarenc. Aquests foren «en Tonet Pintor», àlies d'Antoni Girbau, «el Marià de cal Robert», Joan Oliveras («el sastre»), el Forrellat (o «en Santiago de ca l'Arcís»), Vilanova, Joan Ribas Illa i alguns altres que em sap greu de no recordar. Alçaren el teló a primers del 1930 amb *La clínica de bellesa*, d'Alfons Roure i Brugulat.

Al maig del mateix any es posà en escena l'obra *Corpus!*, també de Roure (escrita el 1925). L'èxit fou espaterrant i calgué repetir-la al cap de poques setmanes. En aquesta obra es demostrà la vàlua artística del Tonet Pintor: cal destacar la naturalitat amb què actuava i la gran serenitat demostrada en els

I ÈPOCA (1900-1935)

moments difícils. La seva capacitat d'improvització va quedar ben demostrada durant l'última escena del tercer acte. Una colla d'intèrprets estaven abocats al balcó veient passar la processó del dia de Corpus* quan una de les actrius va dir: «Ara passen els gegants!» (els gegants formaven part de les processons de Corpus), i una altra contestà: «És guapo aquest gegant!». Just en aquell moment la resta d'actors que eren al balcó van esclatar a riure. Però no reien pas del que acabaven de dir les actrius, sinó que reien perquè dessota el balcó passava, ben ajupit, el Joan Daví arrossegant un gramòfon que tocava una marxa (música que se suposava tocava l'orquestra de la processó), i si amb això no n'hi havia prou, darrera d'ell hi anava el Víctor Valls amb un fogonet de carbó d'alzina encès amb uns granets d'encens, per fer l'efecte del fum i l'olor de l'encens reals. És clar que de tot aquest enrenou el públic no en va veure res, però els actors s'enriolaren de tal manera que el Tonet de seguida s'adonà que aquell batibull tiraria per terra la magnífica escena i s'afanyà a salvar-la fent veure que es discutia amb algun dels homes que portaven els gegants, i, tot improvisant, va dir cridant: «L'únic que em podeu ensenyar a mi és de portar els gegants en un dia de vent i amb bicicleta!». El públic rigué a gust creient que aquests mots eren de l'obra i que els actors reien d'aquest acudit. Mentre, des de dins l'escenari el Cor Parroquial cantava el *Tantum ergo* (per representar que en la processó passava el Santíssim) i els actors anaren agenollant-se mentre a poc a poc baixaven el teló i el públic espectador aplaudia frenèticament.

* Els gegants formaven part de les processons del Corpus.